

שטו משב"ז ח, ולכן ביש בגגה טפח, חייב לדעתם חטאת (חזו"א א"ח נב, ד). ויש שכתב, שלא נחלקו במציאות אלא בעיקר הדין, שהמתירים סוברים שאהל שאין בגגו טפח אינו נחשב אהל כלל ומותר לכתחילה, והאוסרים בפחות מטפח סוברים, שאף על אהל עראי שאין בו טפח גזרו משום אהל קבע, וכשיש בו טפח, נחשב אהל קבע וחייב אף שעשאו לעראי (משנ"ב שם, לה, וביאה"ל שם).

אָהֳלֵי קֶבַע לֹא יַעֲשֶׂה, ואהל קבע הוא כל שעושהו כדי שיתקיים לזמן מרובה (שעה"צ שטו, ב). ויש שכתב, שאהל שיש בגגו טפח [ויש לו מחיצות], גם אם עשאו לזמן מועט, חייב חטאת (ר"ן נודע ביהודה א"ח תניינא ל, בדעת הר"ף, וראה לעיל בסמוך דעת החולקים בהבנת הר"ף).

וְאִם עָשָׂה חַיִּיב חֲטָאתָ, משום תולדת בונה (רמב"ם שבת י, ג). ואין זה אב מלאכה, כיון שבמלאכת בונה יש שני חלקים, האחד – שעושה אהל קבוע, והשני – שמקבץ חלק אל חלק ועושה מהם גוף אחד [כמבואר ברמב"ם (שם ז, ט)], וחלק זה שייך רק בבנין מעצים ואבנים, אבל אהל קבוע שאין בו קיבוץ חלקים, אינו אב אלא תולדה, לפי שדומה לאב רק במקצת (אבן האזל שם י, ז). ויש שביאר, שמלאכת בונה היא דוקא בחיבור לקרקע, אבל אהל שאינו מחובר ממש לקרקע בחיבור גמור, אלא רק פרום על גבי עמודים ויכול לשולפ, אף אם הוא של קבע אינו אלא תולדה (קהלות יעקב שבת לו).

אָבֵל מִטֵּה וְכִסָּא טָרְסָקְל וְאֶסְלָא מוֹתֵר לְנִטּוֹתָן לְכַתְחִילָהּ, שאף שעושה בכך אהל, מכל מקום אינו עושה אהל חדש, כיון שהם כבר עשויים ועומדים מבעוד יום, ואינו אלא מיישבם שוב על מקומם (רש"י, ע"פ ביאור המג"א שטו, ח), והרי זה כדלת הסובבת על צירה, שמוותר לפותחה ולסוגרה (חזו"א א"ח נב, ו). ויש שביאר, שהואיל ואינו צריך להשתמש באויר שתחתיהם אלא רק על גבם, אינם חשובים כאהל (רבינו חננאל, ורש"י ע"פ ביאור הריטב"א והנודע ביהודה א"ח תניינא ל). ■ וכן נפסק להלכה (שו"ע א"ח שטו, ה, וראה פריים נוספים במשנ"ב שם וביאה"ל שם ובסעיף ח, ובמשנ"ב מהדר דרשו שם).

מִי סִקְרָתָ רִבִּי אֶלְיָעָזֵר אֶדְרָבִי מֵאִיר קָאֵי וְכוּ' אֶדְרָבֵּנָן קָאֵי, ואף שסוף סוף נחלק בכך גם על רבי מאיר שמחייב חטאת, יש לומר שמחלוקתם היא במה נחלקו תנא קמא וחכמים, שרבי מאיר סבר שלתנא קמא חייב חטאת ולהכמים פטור אבל אסור, ורבי אליעזר סבר שלתנא קמא פטור אבל אסור ולהכמים מותר לכתחילה (תוס' רא"ש). ויש שביאר, שרבי אליעזר לא ידע את שיטת רבי מאיר שמחייב חטאת (הגהות מהר"ב רנשבורג ע"פ גידסתו בתוס', ומסורת הש"ס ח בכונת התוס'). אמנם כל דברי אב"י אינם אלא דחיה בעלמא, ומסקנת הגמ' היא כרב כנאא ורב יוסף שרבתן מחייבים חטאת [וכמבואר להלן בגמ' שהסתפקה משום איזה אב מתרים בו] (רש"ב"א).

משום מאי מתרינן ביה, אף שאינו צריך להתרות על התולדה משום האב שלה, מכל מקום זה דוקא אם התרה בו סתם 'אל תשמור' [או אפילו אם התרו בו סתם שזו מלאכה ושעובר על הלאו (מנחת חינוך לב, א)], אבל אם מתרה בו משום אב אחר, פטור, שכיון שמתרה בו משום דבר שאינו דומה לו, סובר המותר שהמתרה לונע עליו (תוס' לעיל עג, ב, ובבא קמא ב, א בת"א). ויש שכתב, שאכן צריך להתרות על כל מלאכה משום האב שלה (תוס' בבא קמא שם בת"א ב, ותוס' ר"ד), שכיון שהבערה לחלק יצאת' [כמבואר לעיל (ע, א)], הרי זה כאילו כתוב לאו בנפרד על כל מלאכה ומלאכה (תוס' ר"ד).

שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, והאיסור אינו משום אהל עראי, אלא משום 'עובדא דחול' (רש"י כאן ולהלן קלט, ב), שאסרו חכמים לעשות דבר כדרך שהוא עושה בחול כשיש חשש שיבוא מחמת זה לעשות מלאכה, ולכן אסרו את תליית המשמרת, כדי שלא יבוא לשמור (שו"ת הרמב"ם [בלאו] שו, ובהלכות שבת כא, יז. וראה כלכלת שבת א [לבעל התפארת ישראל] שישנם אופנים נוספים באיסור 'עובדין דחול', בעשיית דברים הדומים לאחד מהמלאכות, או בדברים שיש בעשייתם טורח מרובה). ואף ביום טוב שמותר לשמר לצורך יום טוב, חששו שמא יבוא לשמר בדרך קבע כדרך שהוא עושה בחול (רמב"ם ורשב"א בשם רש"י), או לצורך חול (ואור שמח, בדעת הרמב"ם שם).

ויש שכתב, שגם לאב"י האיסור הוא משום אהל עראי, ומה שאמר 'שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול', הוא כדי לאפקי משיטת רב יוסף שאמר שיש בזה חיוב חטאת, ועל זה אמר אב"י שאין זה אלא עובדא דחול, דהיינו שבות בעלמא מדרבנן (רמב"ם, ביאור הגר"א א"ח שטו, יח, בדעת תוס' ד"ה כסא גליון), דהיינו שהטעם שאסרו חכמים עשיית אהל עראי הוא משום 'עובדין דחול', גזירה שמא יעשה אהל קבע (ביאור הגר"א שם, ע"פ תשובת הרמב"ם ח"ג). ויש שביאר, שהאיסור במשמרת הוא אכן מצד אהל עראי, אלא שכיון שלא שייך לאסור בזה משום אהל עראי ממש, שהרי אינה עשויה להאחיל ולהגן על מה שתחתיה, הסמיכו חכמים את האיסור על האיסור הכללי של 'עובדין דחול' (ה' המיוחסים לר"ן לעיל קלז, ב בשם הרא"ה).

ונפקא מינה בין השיטות, אם מותר לתלות את המשמרת שלא על גבי כלי, שאם האיסור משום שמא יבוא לשמר, אפילו באופן זה אסור, אך אם האיסור משום עשיית אהל עראי, כשאין כלי תחתיה מותר, כיון שאין כאן מחיצות ואינו מכוין להאחיל על מה שתחתיה [ראה תוס' ורשב"א] (פמ"ג א"ח שטו משב"ז ט וא"א יא). ותלית כוזא בסיכתא, מותרת לכתחילה ואין בה אפילו איסור מדרבנן (תוס'), משום שאינה משמשת תחתיה לכלום (תוס' ר"י הזקן, וראה טעמים נוספים בחזו"א א"ח נב, ז), או משום שאינה נראית כעובדין דחול (רשב"א לעיל קלז, ב). ■ להלכה, תליית משמרת על גבי כלי אסורה מדרבנן [כאב"י], משום עשיית אהל עראי [כהרמב"ן], שכשמומחה את פיה על גבי הכלי נמצא שהיא גג לכלי, אבל לתלותה כשפיה מתוח על גבי יתד ואין כלי תחתיה, מותר, כי אז אפילו אהל עראי אין כאן, וכל שכן שמותר לתלות כלי ביתד (שו"ע א"ח שטו, ט ומשנ"ב שם, לו).

הגוד, אסור מדין אהל עראי (רש"י), כי אף שאין איסור אהל אלא כשצריך את החלל שתחתיו, גם בגוד צריך הוא את החלל שתחתיו כדי שתיכנס שם הרוח ויצטנן (רשב"א ור"ן על הר"ף, וכמבואר ברש"י).

פִּילָה, שיש בגגה טפח (רש"י, רבינו חננאל, רא"ש), אבל כשאין בגגה טפח ולא בפחות משלשה סמוך לגגה טפח, מותר לנטותה (ר"ן על הר"ף, בדעת רש"י). ויש שכתבו, שדוקא כשאין בגגה טפח הוא שפטור אבל אסור, אבל אם יש בגגה טפח, אהל קבע הוא וחייב חטאת [ודוקא אם אין עליה חוט או משיחה מבעוד יום, אבל אם יש עליה, פטור אבל אסור (ביאה"ל שטו, ח)] (ר"ן שם בדעת הר"ף, ורמב"ם שבת כב, כט, ציינם בהגהות הגר"א).

ובביאור המחלוקת, יש שכתב שלא נחלקו בעיקר הדין, ולדעת כולם באהל עראי מותר בפחות מטפח, ובאהל קבע אסור גם בפחות מטפח מדין 'חצי שיעור', אלא שנחלקו איזה סוג אהל היא הכילה, שהמתירים בפחות מטפח סוברים שהיא אהל עראי, והאוסרים בפחות מטפח סוברים שהיא אהל קבע (פמ"ג א"ח